

Ενδυνάμωση συνταξιοδοτικού εισοδήματος στην Κύπρο

Σύσταση Συμβουλίου Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας Κύπρου

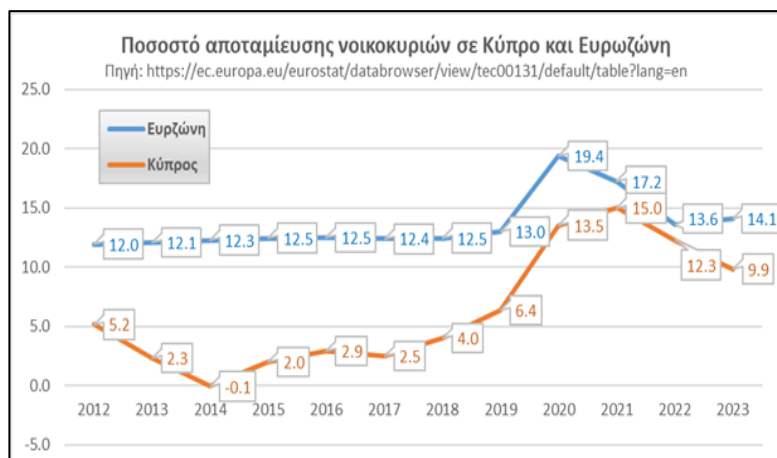
I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Συμβούλιο Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας Κύπρου (ΣΟΑΚ) θεωρεί το ζήτημα της ενδυνάμωσης του συνταξιοδοτικού εισοδήματος ιδιαίτερα σημαντικό και επιθυμεί να επιστήσει την προσοχή όλων των αρμόδιων φορέων σε αυτό, προκειμένου να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του. Στην πρότασή του Συμβουλίου, η οποία δημοσιεύτηκε στις 8 Ιουνίου 2023 με τίτλο «*Ενδυνάμωση του συνταξιοδοτικού εισοδήματος στην Κύπρο*», περιλαμβάνονται συγκεκριμένες εισηγήσεις που θεωρούνται καθοριστικές για την ενδυνάμωση του συνταξιοδοτικού εισοδήματος των πολιτών. Το Συμβούλιο επαναλαμβάνει και ενισχύει τις εισηγήσεις αυτές, οι οποίες ευθυγραμμίζονται πλήρως με προτάσεις άλλων θεσμικών οργάνων της ΕΕ καθώς και με τα συμπεράσματα της πρόσφατης Έκθεσης Ντράγκι. Επίσης, το Συμβούλιο εκφράζει την έντονη ανησυχία του γιατί ένα τόσο σημαντικό ζήτημα, που αφορά στην εκπλήρωση του στόχου της επίτευξης ενός αποδεκτού και ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης για το σύνολο των πολιτών και το οποίο μπορεί να συμβάλει θετικά στη δημοσιονομική σταθερότητα και στην πορεία της οικονομίας, συνεχίζει να συζητιέται για πολλά χρόνια χωρίς καμία ουσιαστική πρόοδο.

Η διασφάλιση της συνταξιοδοτικής επάρκειας και η προστασία των συνταξιούχων από τη φτώχεια αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες κοινωνικές και δημοσιονομικές προκλήσεις όλων των οικονομιών, κυρίως των αναπτυσσόμενων, λόγω της γήρανσης του πληθυσμού. Στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες, για την αντιμετώπιση του σοβαρού αυτού θέματος, εφαρμόζεται το σύστημα των τριών πυλώνων:

- Πρώτος Πυλώνας: αφορά στην κρατική σύνταξη, η οποία παρέχεται μέσω της υποχρεωτικής εισφοράς στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΤΚΑ) και, στην περίπτωση της Κύπρου, επιβαρύνει το μισθωτό, τον εργοδότη και το κράτος.
- Δεύτερος Πυλώνας: αφορά τα Επαγγελματικά Ταμεία Σύνταξης (ΕΤΣ) τα οποία χρηματοδοτούνται από τον εργοδότη και τον εργαζόμενο, με στόχο τις αυξημένες αποταμιεύσεις του εργοδοτουμένου για τη συνταξιοδοτική περίοδο.
- Τρίτος Πυλώνας: αφορά στην προαιρετική συνταξιοδοτική αποταμίευση των πολιτών, μέσω ιδιωτικών οχημάτων συνταξιοδότησης, ώστε να μπορούν να λαμβάνουν κάποιο συμπλήρωμα στη σύνταξή τους.

Για την Κύπρο, η πρόκληση συνταξιοδοτικής επάρκειας είναι εντονότερη για δύο κυρίως λόγους:

1. Διαχρονικά, με εξαίρεση τα τρία χρόνια μετά την πανδημία του Κορωνοϊού, το ποσοστό αποταμίευσης στην Κύπρο ήταν κάτω από το μισό του αντίστοιχου μέσου όρου της Ευρωζώνης. Πέραν της χαμηλής αποταμίευσης, κατά την περίοδο της χρηματοπιστωτικής και δημοσιονομικής κρίσης, μεγάλος αριθμός ταμείων προνοίας, λειτουργώντας υπό το φόβο περαιτέρω απομείωσης των καταθέσεων τους και λόγω των αναγκών που δημιουργήθηκαν από τη μείωση των εισοδημάτων των μελών τους,

είχαν διαλυθεί. Ως αποτέλεσμα, το αποθεματικό των ταμείων του δεύτερου πυλώνα βρίσκεται σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα.

2. Αν και π πληθυσμός της Κύπρου παραμένει συγκριτικά νεαρότερος από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ, με την πάροδο του χρόνου, οι δύο μέσοι όροι αναμένονται να συγκλίνουν, οδηγώντας σε επιδείνωση του Δείκτη Εξάρτησης Γήρανσης (Old Age Dependency Ratio). Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την Έκθεση Γήρανσης του 2024¹ της Ομάδας Εργασίας για τη Γήρανση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Κύπρο, το 2022 υπήρχαν στην Κύπρο 173,000 συνταξιούχοι εντός συνολικού ενεργού πληθυσμού 568,000, με δείκτη εξάρτησης γήρανσης 3.28 εργαζόμενους ανά συνταξιούχο. Μέχρι το 2070, η έκθεση προβλέπει ότι θα υπάρχουν 291,000 συνταξιούχοι με ενεργό πληθυσμό 525,000, με το δείκτη να επιδεινώνεται σημαντικά στους 1.80 εργαζόμενους για κάθε συνταξιούχο. Αυτό αναδεικνύει τις επερχόμενες πιέσεις στον πρώτο πυλώνα, που αφορά το κρατικό συνταξιοδοτικό σύστημα, καθώς και τη καίρια σημασία του ρόλου των συνταξιοδοτικών συστημάτων του δεύτερου και τρίτου πυλώνα.

Η παρούσα παρέμβαση του Συμβουλίου στόχο έχει να καλύψει τον δεύτερο και τον τρίτο πυλώνα.

II. ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΕΕ

Η Έκθεση Ντράγκι² περιέχει αρκετές, άμεσες και έμμεσες, αναφορές στη σημασία των συνταξιοδοτικών συστημάτων και στον αντίκτυπό τους στην οικονομία, τόσο σε επίπεδο ΕΕ, όσο και σε επίπεδο κρατών-μελών. Πιο συγκεκριμένα, στην Ενότητα 2: Οριζόντιες Πολιτικές, περιλαμβάνονται οι εξής συστάσεις:

- Στο Κεφάλαιο 1, τονίζεται η σημασία της επιτάχυνσης της καινοτομίας με τη σύσταση έκδοσης κατευθυντήριων γραμμών για καινοτόμες επενδύσεις για τα συνταξιοδοτικά ταμεία της ΕΕ.
- Στο Κεφάλαιο 3: Υποστήριξη Επενδύσεων, τονίζεται η ανάγκη μείωσης του κατακερματισμού του κεφαλαίου και προτείνεται: α) Ένα ενιαίο πλαίσιο εποπτείας (πιθανώς υπό την European Securities and Markets Authority), και β) Η ενθάρρυνση των ιδιωτών επενδυτών μέσω της προσφοράς σχημάτων συντάξεων δεύτερου πυλώνα, όπου μπορούν να αναπαραχθούν επιτυχημένα παραδείγματα ορισμένων κρατών-μελών της ΕΕ. Γίνονται, επίσης, συστάσεις προς τα κράτη-μέλη να εξετάσουν διάφορες μορφές συντάξεων δεύτερου πυλώνα, να αναπτύξουν περαιτέρω πίνακες συνταξιοδότησης για να επιτρέψουν στους πολίτες να παρακολουθούν τη συσσώρευση των περιουσιακών τους στοιχείων, καθώς και να μελετήσουν φορολογικές απαλλαγές.
- Στο Κεφάλαιο 5, υπογραμμίζεται η σημασία της ενίσχυσης της διακυβέρνησης των ταμείων.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε πρόταση για Σύσταση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της Ευρωζώνης στις 17/12/2024, υπογραμμίζοντας ότι:

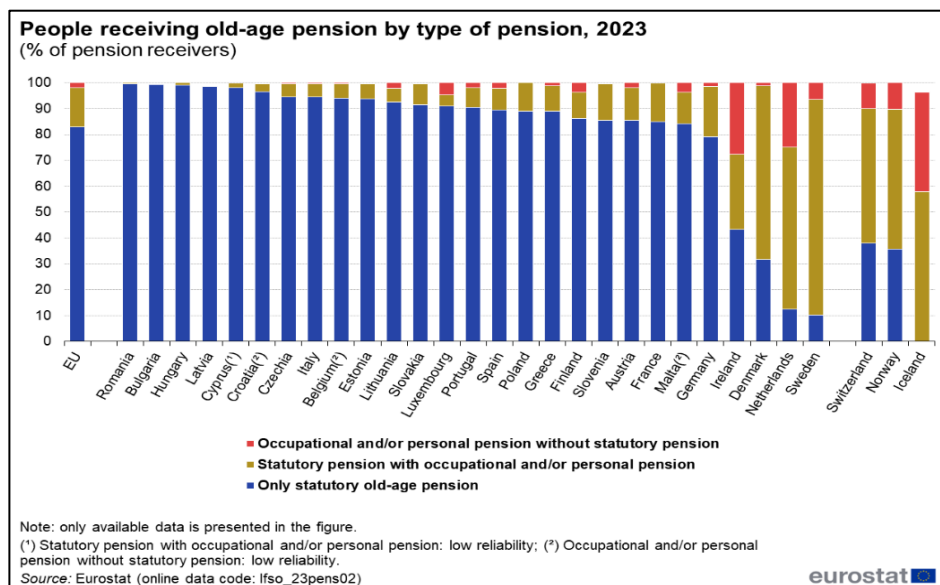
«Η ενίσχυση των δημόσιων οικονομικών είναι κρίσιμη για την αντιμετώπιση μελλοντικών κρίσεων και την εξασφάλιση της βιωσιμότητας των συστημάτων συντάξεων, υγειονομικής περίθαλψης και μακροχρόνιας φροντίδας. Το κόστος της δαπάνης που σχετίζεται με τη γήρανση αναμένεται να αυξηθεί, με σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών-μελών, ιδίως λόγω της αύξησης του κόστους των συντάξεων, καθώς και του κόστους της μακροχρόνιας φροντίδας και της υγειονομικής περίθαλψης».

Η αναφορά αυτή αναγνωρίζει την αλληλεπίδραση μεταξύ των δημόσιων οικονομικών και των οικονομικών εξελίξεων με τα συνταξιοδοτικά συστήματα που ισχύουν, τονίζοντας έτσι τη σημασία της επάρκειας και της βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων.

¹ Economic Policy Committee - Ageing Working Group. '2024 Ageing Report Cyprus'

² Mario Draghi (2024). 'The future of European competitiveness – In-depth analysis and recommendations'

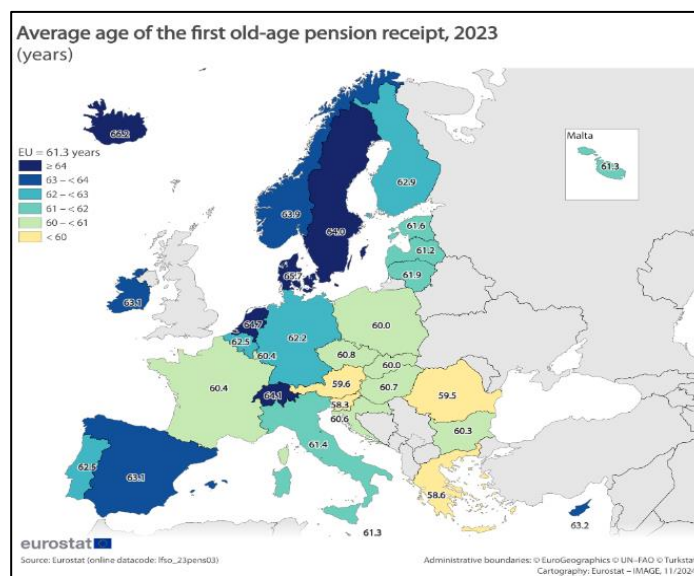
Η σύσταση / μεταρρύθμιση 8 (C3.5R8)³ στο Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Κύπρου απαιτεί την «Ενίσχυση της εποπτείας των Ασφαλιστικών και Συνταξιοδοτικών Ταμείων». Στόχοι της σύστασης είναι: (α) η ενίσχυση της εποπτείας των ασφαλιστικών και συνταξιοδοτικών ταμείων, (β) η προετοιμασία και εφαρμογή των απαραίτητων εργαλείων για τη διασφάλιση συμμόρφωσης με τα κανονιστικά πλαίσια, και (γ) η ανάληψη συγκεκριμένων ενεργειών, όπως διαβιβάζονται από την Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφάλισεων και Επαγγελματικών Συντάξεων (ΕΙΟΡΑ) και αποσκοπούν στη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την προστασία των συμφερόντων των μελών των συνταξιοδοτικών ταμείων και των κατόχων ασφαλιστηρίων συμβολαίων.

Για την επάρκεια των συντάξεων, το Νοέμβριο του 2024, η EUROSTAT δημοσίευσε βασικά στατιστικά στοιχεία που αναδεικνύουν σαφώς τους κινδύνους που αντιμετωπίζει η Κύπρος, σχετικά με το ζήτημα της επάρκειας των συντάξεων. Στη σχετική δημοσίευσή με τα κύρια ευρήματα «Συντάξεις και συμμετοχή στην αγορά εργασίας - κύρια χαρακτηριστικά»⁴, τρία γραφήματα υποδεικνύουν τις κύριες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Κύπρος. Ο πίνακας στα αριστερά (People

receiving old-age pension by type of pension) δείχνει ξεκάθαρα ότι οι Κύπριοι συνταξιούχοι βασίζονται αποκλειστικά στον Πρώτο Πυλώνα.

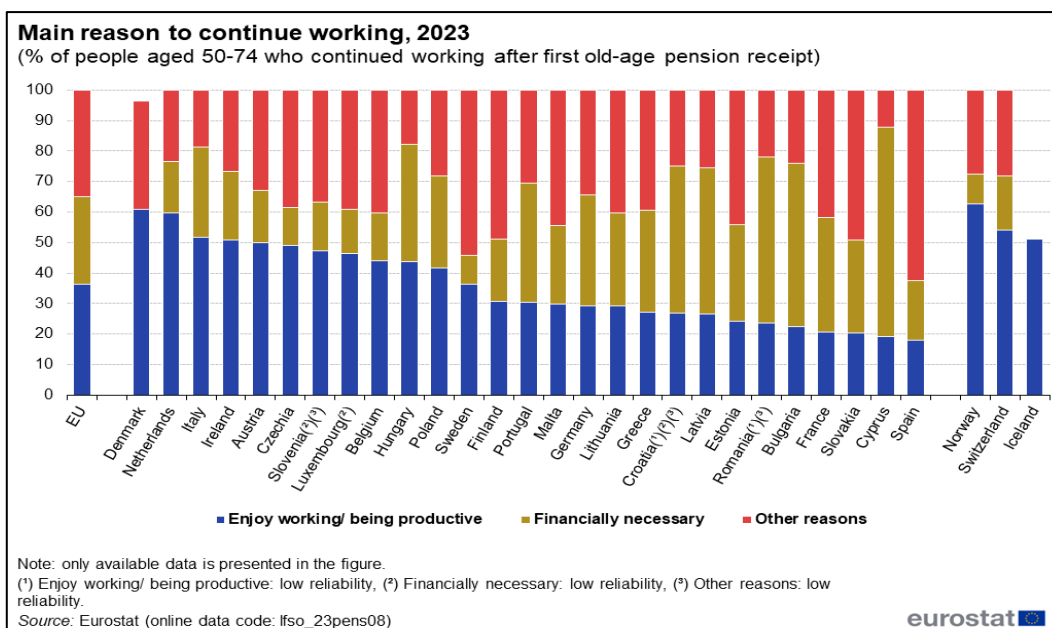
Επιπρόσθετα, το γράφημα στα δεξιά (Average age of the first old-age pension receipt 2023) δείχνει ότι οι Κύπριοι πολίτες καθυστερούν να συνταξιοδοτηθούν σε σχέση με τους υπόλοιπους Ευρωπαίους. Συγκεκριμένα, ο μέσος Κύπριος εισπράττει την πρώτη σύνταξη του σε ηλικία 63,2 ετών.

³ [https://cyprus-tomorrow.gov.cy/cypresidency/kyprostoavrio.nsf/all/506CE5BE0212CFA5C22589E4002EE099/\\$file/RRF%20Cyprus_ST-15571-2023-ADD-1_EN.pdf?openelement](https://cyprus-tomorrow.gov.cy/cypresidency/kyprostoavrio.nsf/all/506CE5BE0212CFA5C22589E4002EE099/$file/RRF%20Cyprus_ST-15571-2023-ADD-1_EN.pdf?openelement)

⁴ EUROSTAT (2024), 'Συντάξεις και συμμετοχή στην αγορά εργασίας - κύρια χαρακτηριστικά'

Σημαντικότερο όμως είναι το τελευταίο γράφημα (Main reason to continue working) που καταγράφει τους λόγους για τους οποίους οι πολίτες της ΕΕ «καθυστερούν» να συνταξιοδοτηθούν. Συγκεκριμένα, τα δύο τρίτα των Κυπρίων υποχρεώνονται να παραμείνουν στην αγορά εργασίας λόγω οικονομικών αναγκών, ενώ, για παράδειγμα, τα δύο τρίτα των Δανών επιλέγουν να παραμείνουν στην αγορά εργασίας διότι τους αρέσει να προσφέρουν και να είναι παραγωγικοί.

III. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Το Συμβούλιο θεωρεί πως οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Κύπρος, λόγω της διαφαινόμενης ανεπάρκειας των συντάξεων είναι ήδη πολύ μεγάλες και, όσο καθυστερεί η λήψη δραστικών, διορθωτικών μέτρων, τόσο τα προβλήματα θα επιδεινώνονται.

Το Συμβούλιο υποστηρίζει τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού θεσμικού πλαισίου που να διασφαλίζει, μέσω του δεύτερου και τρίτου πυλώνα, τη συμπλήρωση των παροχών του πρώτου πυλώνα και, κατ' επέκταση, τη συνταξιοδοτική επάρκεια για το σύνολο των πολιτών της χώρας μας.

Ένα τέτοιο πλαίσιο αναμένεται να έχει ουσιαστικά θετικά αποτελέσματα, συμπεριλαμβανομένων:

1. Τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των πολιτών, ιδίως αυτών της τρίτης ηλικίας.
2. Τη βελτίωση των οικονομικών συνθηκών και της αγοραστικής δύναμης των πολιτών, σε παραγωγικές ηλικίες, οι οποίοι δε θα χρειάζονται να στηρίζουν την τρίτη ηλικία.
3. Την παραχώρηση της επιλογής στον εργαζόμενο για το χρόνο συνταξιοδότησης του.
4. Την καλύτερη λειτουργία της αγοράς εργασίας:
 - Με την αποχώρηση των ατόμων που, υπό ομαλές συνθήκες, θα αποχωρούσαν από αυτήν αλλά παραμένουν λόγω ανάγκης.
 - Με τη διευκόλυνση της κινητικότητας των εργαζομένων εντός και εκτός της αγοράς εργασίας της Κύπρου.
5. Τον περιορισμό της απειλής στα δημόσια οικονομικά, εφόσον, σε περίπτωση μη επαρκών συντάξεων, το κενό θα καλύπτεται με κρατική παρέμβαση.

6. Τη δημιουργία μεγάλων συνταξιοδοτικών ταμείων, τα οποία θα είναι πιο λειτουργικά, πιο αποδοτικά, θα εποπτεύονται πιο αποτελεσματικά και τα οποία θα αποτελούν θεσμικούς επενδυτές οι οποίοι:

- Θα επιτυγχάνουν καλύτερη διαχείριση των κεφαλαίων των ταμείων και, πιθανώς, ευνοϊκότερες αποδόσεις, πάντοτε σε σχέση με ορθολογιστική εκτίμηση των κινδύνων για τα μέλη τους.
- Θα επιτυγχάνουν ευρύτερη διασπορά κεφαλαίων, συμπεριλαμβανομένων των επενδύσεων εκτός Κύπρου, με αντίστοιχη μείωση του κινδύνου γεωγραφικής εστίασης, τόσο για τα ίδια τα ταμεία και τα μέλη τους, όσο και για το σύνολο της οικονομίας.
- Θα προσφέρουν εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης για την εγχώρια οικονομία.
- Θα ασκούν πίεση στις διοικήσεις των δημόσιων εταιρειών στις οποίες συμμετέχουν για ορθολογιστική εταιρική διακυβέρνηση και θα συντείνουν στην προώθηση ευρύτερων κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων.

IV. ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Για την επίτευξη και διασφάλιση των πιο πάνω, το Συμβούλιο καταγράφει τις πιο κάτω συστάσεις ως ελάχιστα μέτρα / προϋποθέσεις, τα οποία πρέπει να ληφθούν άμεσα. Τονίζεται ότι ανάλογες συστάσεις προς αυτή την κατεύθυνση διατυπώνονται και από άλλους φορείς, μεταξύ των οποίων και η αρμόδια Ευρωπαϊκή αρχή για τις ασφαλιστικές εταιρείες και τα ταμεία επαγγελματικών συντάξεων, η European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA). Κύρια σύσταση της EIOPA είναι η ενοποίηση και ενίσχυση της εποπτείας του τομέα, σύσταση την οποία υιοθετεί και το Συμβούλιο.

1. Ενίσχυση της συμμετοχής σε Επαγγελματικά Ταμεία Σύνταξης (ΕΤΣ).

- **Αυτόματη εγγραφή όλων των εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα σε πολύ-επιχειρησιακό Επαγγελματικό Ταμείο Σύνταξης ή σε Επαγγελματικό Ταμείο Σύνταξης που προσφέρει ο εργοδότης.**

Το 95% των επιχειρήσεων στην Κύπρο αποτελείται από πολύ μικρές εταιρείες (micro SMEs) οι οποίες εργοδοτούν λιγότερα από 10 άτομα ενώ, οι περισσότερες από αυτές, δεν προσφέρουν ΕΤΣ. Προτεραιότητα για την ενίσχυση του συνταξιοδοτικού εισοδήματος θα πρέπει να αποτελέσει η οριζόντια προσέγγιση του θεσμού των ΕΤΣ, μέσω της επέκτασής τους με την αυτόματη εγγραφή (auto-enrollment) των εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα σε πολύ-επιχειρησιακό ΕΤΣ ή σε ΕΤΣ που προσφέρει ο εργοδότης.

Σημαντική για την προώθηση του πιο πάνω μέτρου κρίνεται και η συνεισφορά του εργοδότη στα Επαγγελματικά Ταμεία Σύνταξης. Φυσικά, στόχος δεν είναι η οικονομική επιβάρυνση των επιχειρήσεων, η οποία πιθανόν θα οδηγούσε σε έλλειψη ανταγωνιστικότητας ή/και πληθωριστικές πιέσεις, αλλά η ενίσχυση της αποταμίευσης των εργαζομένων.

2. Κρατική στήριξη για τους χαμηλά αμειβόμενους.

- **Συνεισφορά του κράτους στις περιπτώσεις κατά τις οποίες το ύψος του εισοδήματος του εργαζομένου δε φορολογείται και άρα ο εργαζόμενος δεν επωφελείται των εκάστοτε κινήτρων της φοροαπαλλαγής. Για την αποφυγή επιβάρυνσης των δημόσιων οικονομικών, το Συμβούλιο προτείνει:**
- **Φορολόγηση των εφάπαξ πέραν των συνταξιοδοτικών ποσών, που αφορούν σχέδια πρόωρης αφυπηρέτησης.**
 - **Καθορισμό ανώτατου ορίου φοροαπαλλαγής ή περιορισμό του ωφελήματος για πολύ ψηλά εισοδήματα.**

Τα εισοδήματα των εργαζομένων που υπόκεινται σε φορολογία έχουν αρνητικό οικονομικό αντίκτυπο στα εισοδήματα του κράτους, λόγω των φορολογικών εκπτώσεων που παρέχονται από τα επαγγελματικά ταμεία συντάξεων και τις ασφάλειες ζωής. Οι χαμηλά αμειβόμενοι δεν έχουν αντίστοιχο όφελος και άρα δεν επιβαρύνουν τα δημόσια οικονομικά. Με τη συνεισφορά του κράτους προς όφελος των εργαζομένων των οποίων το εισόδημα δε φορολογείται, θα επωφεληθούν οι πολίτες που έχουν τη μεγαλύτερη πραγματική ανάγκη και αντιμετωπίζουν τον εντονότερο κίνδυνο συνταξιοδοτικής ανεπάρκειας. Το μέτρο αυτό μπορεί να επεκταθεί και στις νοικοκυρές που δεν εργάζονται ή εργάζονται με μερική απασχόληση, οι οποίες πιθανόν να έχουν πολύ χαμηλή σύνταξη κατά τη συνταξιοδότησή τους. Το υψηλότερο διαθέσιμο εισόδημα για τους συνταξιούχους, πέραν από την αξιοπρεπή διαβίωση, θα ενισχύσει την κατανάλωση και θα βοηθήσει την οικονομία. Επιπλέον, η αύξηση του μεγέθους των συνταξιοδοτικών ταμείων θα ενδυναμώσει τη θέση της Κύπρου, ως χρηματοοικονομικό κέντρο, και θα επιτρέψει στην οικονομία να επεκταθεί και σε άλλους τομείς. Επίσης, εργαζόμενοι οι οποίοι θα λαμβάνουν τη σχετική οικονομική ενίσχυση, θα πρέπει να υποβάλλουν υποχρεωτικά φορολογική δήλωση, η οποία θεωρείται βέλτιστη πρακτική που θα ενισχύσει τη φορολογική συμμόρφωση και τον περιορισμό του φαινομένου της αδήλωτης εργασίας.

Για τη διασφάλιση της δημοσιονομικής ουδετερότητας και την αποφυγή επιβάρυνσης των δημόσιων οικονομικών, το Συμβούλιο εισηγείται τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων. Τα συγκεκριμένα μέτρα περιλαμβάνουν τη φορολόγηση των εφάπαξ ποσών που καταβάλλονται στο πλαίσιο προγραμμάτων πρόωρης αφυπηρέτησης, πέραν των συνταξιοδοτικών σχεδίων. Επιπλέον, προτείνεται η θέσπιση οροφής στη φορολογική έκπτωση που παρέχεται, η οποία θα επηρεάζει τους υψηλά αμειβόμενους, περιορίζοντας το ποσό της φοροαπαλλαγής που θα δικαιούνται. Τα μέτρα αυτά θα ενισχύσουν τα έσοδα του κράτους από τον επιπλέον φόρο που θα εισπράττεται, και, εφόσον σχεδιαστούν σωστά, θα διασφαλίσουν ότι η συνεισφορά του κράτους στους χαμηλά αμειβόμενους δε θα δημιουργήσει επιπλέον πίεση στα δημόσια οικονομικά.

3. Πάταξη παραοικονομίας.

➤ Καταπολέμηση αδήλωτης εργασίας και περιορισμός παραοικονομίας.

Το Συμβούλιο εκτιμά ότι ο περιορισμός της αδήλωτης εργασίας και της παραοικονομίας θα αυξήσει σημαντικά τον αριθμό των πολιτών και το ύψος των εισφορών στα ταμεία και των τριών πυλώνων, ενώ θα περιορίσει, παράλληλα, το βάρος που επωμίζονται νομοταγείς εργαζόμενοι και επιχειρήσεις, ενισχύοντας περαιτέρω τη δυνατότητα τους για συνταξιοδοτική αποταμίευση. Σημειώνεται πως η σύσταση (2) πιο πάνω, εφόσον σχεδιαστεί και εφαρμοστεί σωστά, θα αποτελέσει μέτρο κατά της αδήλωτης εργασίας.

4. Αξιοποίηση του δικαιώματος μεταφοράς συνταξιοδοτικών ωφελημάτων μεταξύ Επαγγελματικών Ταμείων Σύνταξης.

- Προώθηση του δικαιώματος μεταφοράς των συνταξιοδοτικών ωφελημάτων των εργαζομένων από ένα Επαγγελματικό Ταμείο Σύνταξης σε άλλο (transferability).**
- Φορολόγηση πρόωρης διάλυσης συνταξιοδοτικών ταμείων/σχεδίων χωρίς μεταφορά σε άλλο.**

Η περαιτέρω προώθηση του δικαιώματος, ή ακόμη και η υποχρέωση, μεταφοράς των συσσωρευμένων συνταξιοδοτικών ωφελημάτων από ένα Επαγγελματικό Ταμείο Σύνταξης σε άλλο θεωρείται από το Συμβούλιο καίριας σημασίας. Μέσω της μεταφοράς, ενισχύεται η συνέχεια στην αποταμίευση και η μακροχρόνια διατήρησή της μέχρι την αφυπηρέτηση, καθώς και η πιο ορθολογιστική επένδυση των χρημάτων. Επιπλέον, η Κυβέρνηση θα μπορούσε να εξετάσει, στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης του συνταξιοδοτικού συστήματος, το ενδεχόμενο

φορολογικής επιβάρυνσης στους εργαζόμενους που επιλέγουν την πρόωρη διάλυση συνταξιοδοτικών ταμείων/σχεδίων, χωρίς τη μεταφορά τους σε άλλο συνταξιοδοτικό ταμείο/σχέδιο.

5. Ορθολογική διαχείριση των Επαγγελματικών Ταμείων Σύνταξης.

- **Ανάληψη χρημάτων με τη συμπλήρωση του ορίου αφυπηρέτησης και μείωση του ποσοστού και περιορισμού της δυνατότητας δανεισμού από τα Επαγγελματικά Ταμεία Σύνταξης.**
- **Μέθοδος είσπραξης του ποσού από τα Επαγγελματικά Ταμεία Σύνταξης.**
- **Περιορισμός δυνατότητας δανειοδότησης των μελών από τα ταμεία και υποχρεωτική εξόφληση των δανείων πριν τον χρόνο συνταξιοδότησης του δανειζόμενου μέλους.**

Η σημερινή πρακτική στην Κύπρο, η οποία επιτρέπει στον εργαζόμενο να προβαίνει σε ανάληψη του συνολικού χρηματικού ποσού από τα ΕΤΣ με την αλλαγή εργοδότη, δε θεωρείται υποδειγματική, ιδιαίτερα εφόσον ο σημερινός μέσος εργοδοτούμενος αλλάζει εργοδότες πιο συχνά. Η Κυβέρνηση οφείλει να διερευνήσει το ενδεχόμενο απαγόρευσης της ανάληψης του συνολικού χρηματικού ποσού που δικαιούται ένας εργαζόμενος από τα ΕΤΣ, πριν τη συμπλήρωση του ορίου αφυπηρέτησης. Αυτό θα βοηθήσει σημαντικά στην αύξηση της συνταξιοδοτικής αποταμίευσης και στη διασφάλιση επαρκούς εισοδήματος κατά την περίοδο της συνταξιοδότησης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα στην Κύπρο αποτελεί η οικονομική κρίση του 2013, κατά την οποία τα επαγγελματικά ταμεία σύνταξης δέχθηκαν σοβαρό πλήγμα, ενώ ένας μεγάλος αριθμός από αυτά διαλύθηκαν και οι συσσωρευμένες αποταμιεύσεις αναλήφθηκαν από τα μέλη τους, γεγονός που επηρέασε, και θα συνεχίζει να επηρεάζει, σε αρνητικά το συνταξιοδοτικό εισόδημα μεγάλης μερίδας πολιτών. Σχετικά με τον δανεισμό που επιτρέπεται στα μέλη από τα Επαγγελματικά Ταμεία Σύνταξης, το ΣΟΑΚ εισηγείται τη μείωση του ποσού του δανείου στο 20%-25% του συνολικού ποσού που είναι πιστωμένο το μέλος και στην παροχή δανείων τα οποία θα εξοφλούνται πριν τη συνταξιοδότηση του μέλους/ δανειζόμενου.

Σημαντικός θεωρείται από το Συμβούλιο και ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η είσπραξη του ποσού από τα ΕΤΣ. Θέση του Συμβουλίου είναι ότι η καταβολή εφάπαξ ποσού οδηγεί συχνά σε λανθασμένη διαχείριση του ωφελήματος εκ μέρους των συνταξιούχων, με αρνητικές επιπτώσεις στη συνταξιοδοτική τους περίοδο. Για το λόγο αυτό, το Συμβούλιο θεωρεί ότι πρέπει να ενισχυθεί η ενημέρωση και προώθηση επιλογών του τρόπου είσπραξης του ωφελήματος. Οι επιλογές θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν τόσο την είσπραξη του ποσού σε τακτά χρονικά διαστήματα (βέλτιστη πρακτική την οποία στηρίζει το ΣΟΑΚ), όσο και την είσπραξη ενός μέγιστου ποσοστού του συσσωρευμένου ωφελήματος ως εφάπαξ με τη συνταξιοδότηση και το υπόλοιπο με την πάροδο του χρόνου.

6. Ενθάρρυνση της προαιρετικής συνταξιοδοτικής αποταμίευσης.

- **Εξέταση για την παροχή των ίδιων οικονομικών κινήτρων/φορολογικών εκπτώσεων που προσφέρονται στα επαγγελματικά ταμεία σύνταξης/ασφάλειες ζωής.**

Για την ενθάρρυνση των πολιτών στη συμμετοχή ιδιωτικών σχημάτων συνταξιοδότησης (ατομικά σχέδια), η Κυβέρνηση θα μπορούσε να εξετάσει το ενδεχόμενο της παροχής των ίδιων οικονομικών κινήτρων/φορολογητέων εκπτώσεων που προσφέρονται και στην περίπτωση συμμετοχής στα επαγγελματικά ταμεία σύνταξης/ασφάλειες ζωής.

7. Εποπτεία και Χρηματοοικονομική παιδεία.

- **Ενδυνάμωση των Εποπτικών Αρχών που εποπτεύουν τα Επαγγελματικά Ταμεία Σύνταξης. Ίδρυση ενιαίας και ανεξάρτητης εποπτικής αρχής.**
- **Ανάπτυξη χρηματοοικονομικής παιδείας με θεωρητικές και πρακτικές μεθόδους διδασκαλίας από νεαρή ηλικία.**

Η απουσία αποτελεσματικής και αυστηρής εποπτείας αποτελεί αντικίνητρο στην συνταξιοδοτική αποταμίευση. Η ορθή, αποτελεσματική και αυστηρή εποπτεία των εμπλεκόμενων φορέων αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι στην προσπάθεια βελτίωσης του συνταξιοδοτικού συστήματος της χώρας μας, καθώς δεν πρέπει κατ' ουδένα λόγο να επιτραπεί η οποιαδήποτε κακοδιαχείριση που θα θέτει σε κίνδυνο τις συντάξεις και αποταμιεύσεις των πολιτών. Αυτό προϋποθέτει την ενδυνάμωση και ενοποίηση των Εποπτικών Αρχών που εποπτεύουν τα Επαγγελματικά Ταμεία Σύνταξης (Έφορος Ταμείων Επαγγελματικών Συνταξιοδοτικών Παροχών και Έφορος Ασφαλίσεων της Υπηρεσίας Ελέγχου Ασφαλιστικών Εταιρειών). Εισήγηση του ΣΟΑΚ είναι όπως εξεταστεί από τους αρμόδιους η πιθανότητα δημιουργίας ενός ανεξάρτητου ενιαίου εποπτικού μηχανισμού, επαρκώς στελεχωμένου, με άτομα που έχουν την απαραίτητη επιστημονική και ηθική κατάρτιση και εμπειρία.

Η χρηματοοικονομική επιμόρφωση εφοδιάζει τον άνθρωπο με γνώσεις και δεξιότητες για την ορθολογική λήψη αποφάσεων σχετικά με την καλύτερη διαχείριση των χρημάτων και των περιουσιακών του στοιχείων. Ο χρηματοοικονομικός αναλφαβητισμός είναι ένα υπαρκτό πρόβλημα στην Κύπρο και θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στις προσπάθειες για την ενίσχυση της χρηματοοικονομικής παιδείας. Σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Κύπρου και άλλα Πανεπιστημιακά ιδρύματα, την Κεντρική Τράπεζα, την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Κύπρου και άλλους εμπλεκόμενους φορείς, θα μπορούσαν να σχεδιαστούν σχετικά προγράμματα επιμόρφωσης. Από αυτή την εξίσωση δεν μπορεί να απουσιάζει το Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας αφού το θέμα αφορά και ενδιαφέρει όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Σημαντικό είναι, επίσης, όπως η χρηματοοικονομική παιδεία αρχίσει από την πολύ νεαρή ηλικία, η οποία θα οδηγήσει στην αλλαγή νοοτροπίας για τη διαχείριση των οικονομικών του κάθε πολίτη αλλά και τον καλύτερο σχεδιασμό συνταξιοδότησής του. Η ένταξη ειδικών, κυρίως πρακτικών, προγραμμάτων στη σχολική ύλη θεωρείται πολύ σημαντική, καθώς θα έχει καθοριστικό ρόλο στην ετοιμασία ενεργών πολιτών, έτοιμων να διαχειρίζονται σωστά τα οικονομικά τους θέματα και να προγραμματίζουν έγκαιρα και σωστά για το μέλλον τους.